

Regeringskansliet
Socialdepartementet

Promemorian Barnets bästa när vård enligt LVU
upphör
(Ds 2021:7)

Övergripande om förslagen

Kammarrätten tillstyrker promemorians förslag. Som en allmän synpunkt vill kammarrätten dock framhålla att det framstår som tveksamt om förslagen kommer att innebära någon större praktisk skillnad i hanteringen av ärenden och mål om upphörande av vård enligt LVU. Kammarrätten lämnar följande synpunkter på förslaget.

13 b § Övervägande om flyttningsförbud

I promemorian föreslås en generell skyldighet att överväga om det finns skäl att ansöka om ett flyttningsförbud vid beslut och överväganden enligt 13 § och beslut med anledning av en begäran om vårdens upphörande i de fall barnet är placerat i ett enskilt hem. Kammarrätten anser att bestämmelsen har fått ett alltför stort tillämpningsområde.

Om socialnämnden kommer fram till att vården kan upphöra, är det befogat att överväga om det finns skäl för att ansöka om flyttningsförbud.

Överväganden enligt 13 § första stycket ger inte upphov till ett överklagbart beslut. Det innebär att ett flyttningsförbud inte kan bli aktuellt om socialnämnden vid övervägandet anser att vården ska bestå. Vid beslut att vården ska bestå enligt 13 § andra stycket eller med anledning av en begäran om vårdens upphörande blir det i regel inte heller aktuellt med ett flyttningsförbud. Först om socialnämndens beslut överklagas och domstol ändrar beslutet kan ett behov av flyttningsförbud uppstå. Kammarrätten anser att det behovet lämpligen hanteras genom att socialnämnden beslutar om ett tillfälligt flyttnings-

förbud och därefter ansöker om flyttningsförbud i förvaltningsrätten. Eftersom det är fråga om undantagssituationer är argumentationen om nackdelen med dubbla processer (s. 83) inte tillräcklig för att motivera den föreslagna ordningen.

Kammarrätten anser alltså att socialnämndens skyldighet att överväga behovet av flyttningsförbud bör avse dels situationer då nämnden bedömer att vården kan upphöra, dels då domstol beslutat om att vården ska upphöra.

I förslaget används uttrycket ”överväga” medan det i bestämmelsen om överflyttning av vårdnaden (nuvarande 13 § tredje stycket och 13 c § första stycket i förslaget) anges att socialnämnden ska ”särskilt överväga”. Samma uttryck bör användas.

Bestämmelser om flyttningsförbud finns i 24–31 §§. Kammarrätten anser att det är lämpligt att även bestämmelsen om övervägande av flyttningsförbud placeras i anslutning till de lagrummen.

13 c § Övervägande om överflyttning av vårdnad

Kammarrätten anser att förslaget att korta tiden efter vilken det första övervägandet om överflyttning av vårdnaden ska göras från tre till två år är bra. En kortare tid kan vara till fördel såväl för barnet som för familjehemsföräldrarna inte minst vid s.k. uppväxtplaceringar.

14 b § Beslut om provtagning

Redan i dag är det i praktiken så att en vägran att medverka till provtagning inför umgänge eller prövning av en begäran om vårdens upphörande får konsekvenser för möjligheten att ha umgänge respektive att få vården avslutad.

Avsikten med förslagen i promemorian är att stärka barnets rätt. Såsom den aktuella paragrafen är utformad blir det närmast vårdnadshavarnas rätt att slippa underkasta sig provtagning som skyddas, inte minst genom att socialnämndens beslut kan överklagas. Kammarrätten kan därför inte se någon fördel med att socialnämndens befogenhet i denna del regleras i LVU.

Om en reglering ändå införs behöver paragrafen bearbetas språkligt, särskilt tredje stycket är svårtillgängligt. Prövnings-tillstånd bör i så fall krävas vid överklagande till kammarrätten (jfr 42 §).

21 § Vårdens upphörande

Andra meningen i 21 § första stycket är att se som en kodifiering av den praxis som finns gällande vårdens upphörande. Enligt kammarrättens mening kan det vara bra att förutsättningarna för vårdens upphörande tas med i lagtexten, men det kommer inte att innebära någon ändring i den praktiska tillämpningen. Om lagändringen ska få någon praktisk betydelse krävs att det ytterligare utvecklas vad som avses med en *genomgripande* förbättring. Det behöver klargöras hur det rekvisitet förhåller sig till förutsättningarna för ett beslut om beredande av vård; räcker det att förhållandena är sådana att det inte längre föreligger en påtaglig risk eller kan det krävas att föräldraförmågan är bättre än så?

Förslaget avser endast vård enligt 2 § trots att det rimligen måste ställas liknande krav också för att vård enligt 3 § ska kunna upphöra. Även avseende vård enligt 2 § är utformningen mindre lyckad eftersom den ger intryck av att uttömmande reglera förutsättningarna för vårdens upphörande. Bestämmelsen kan därför förstås som att det inte är möjligt att låta vården upphöra när de förändrade förhållandena består i att vårdnadshavarna lämnar ett tillförlitligt samtycke samtidigt som de omständigheter som föranledde vården inte har förändrats på ett varaktigt och genomgripande sätt.

21 b och c §§ Uppföljning efter vårdens upphörande

Intentionen bakom en uppföljning är lovvärd. Kammarrätten anser dock att det är tveksamt om det kommer att få någon större praktisk betydelse eftersom socialnämnden inte har några sanktionsmöjligheter om barnets vårdnadshavare eller barnet själv väljer att inte delta i uppföljningen.

En uppföljningstid om sex månader framstår – särskilt i situationer med bristande medverkan – som allt för kort.

Detta yttrande har beslutats av kammarrättsrådet Åsa Ståhl och kammarrättsrådet Maria Lindvall, föredragande.